Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA ĪVA BOTA [*YVES BOT*] SECINĀJUMI,
sniegti 2012. gada 26. aprīlī[1]

Lieta C-277/11

M.
pret
Minister for Justice, Equality and Law Reform,
Īrija,
Attorney General

(High Court (Īrija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Kopējā Eiropas patvēruma sistēma — Direktīva 2004/83/EK — Obligātie standarti, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus — Direktīva 2005/85/EK — Minimālie standarti attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu — Alternatīvās aizsardzības pieteikuma izskatīšanas procedūra pēc patvēruma pieteikuma noraidīšanas — Pieteikuma iesniedzējam piešķirtās procesuālās garantijas — Tiesības tikt uzklausītam — Pienākuma sadarboties apjoms

1. Ar savu prejudiciālo jautājumu *High Court* [Augstākā tiesa] (Īrija) būtībā aicina Tiesu precizēt tiesību tikt uzklausītam apjomu saistībā ar tāda alternatīvās aizsardzības pieteikuma izskatīšanas procedūru, ko iesniedzis Ruandas valstspiederīgais saskaņā ar Direktīvu 2004/83/EK[2]. Šī alternatīvā aizsardzība attiecas uz ikvienu trešās valsts valstspiederīgo, kuru nevar kvalificēt kā bēgli, bet attiecībā uz kuru ir sniegts pietiekams pamatojums, lai uzskatītu, ka attiecīgajai personai, ja tā atgrieztos savā izcelsmes valstī, draudētu reāls risks ciest būtisku kaitējumu[3].

2. Saskaņā ar LESD 78. panta 2. punktu Eiropas Savienība ir ieviesusi vienotus kritērijus visām dalībvalstīm attiecībā uz nosacījumiem, lai trešo valstu valstspiederīgie saņemtu starptautisku aizsardzību atbilstoši Direktīvai 2004/83. Šīs direktīvas II nodaļā, kas veltīta starptautiskās aizsardzības pieteikumu individuālam novērtējumam, 4. panta 1. punktā ir noteikts šādi:

"Dalībvalstis var uzskatīt par pieteikuma iesniedzēja pienākumu pēc iespējas ātrāk iesniegt visas sastāvdaļas, kas nepieciešamas, lai pamatotu starptautiskās aizsardzības pieteikumu. Dalībvalsts pienākums ir, sadarbojoties ar pieteikuma iesniedzēju, novērtēt attiecīgās pieteikuma sastāvdaļas."

3. Šajā lietā iesniedzējtiesa jautā Tiesai, vai šajā normā noteiktais pienākums sadarboties ir jāinterpretē tādējādi, ka tas iestādei, kas atbildīga par pieteikuma izskatīšanu, uzliek pienākumu pirms nelabvēlīga lēmuma pieņemšanas un gadījumā, ja patvēruma pieteikums jau ticis noraidīts, paziņot sastāvdaļas, ar kurām tā gatavojas pamatot šo lēmumu, un saņemt pieteikuma iesniedzēja apsvērumus šajā ziņā.

1 — Oriģinālvaloda – franču.

2 — Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīva par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu (OV L 304, 12. lpp., un labojums OV 2005, L 204, 24. lpp.).

3 — Skat. Direktīvas 2004/83 2. panta e) punktā minēto definīciju.

4. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir saistīts ar strīdu starp *M.*, tutsi etniskās izcelsmes Ruandas valstspiederīgo, un *Minister for Justice, Equality and Law Reform* [Tieslietu, vienlīdzības un tiesību reformu ministru] Īrijā un *Attorney General* par šo Īrijas iestāžu ievērotās procedūras, ar ko izskata *M.* alternatīvās aizsardzības pieteikumu, tiesiskumu.

5. Kad *M.* studiju vīzai, kuru tam bija izsniegušas Īrijas iestādes, beidzās derīguma termiņš, viņš 2008. gada 21. maijā iesniedza *Office of the Refugee Applications Commissionner* [Bēgļu patvēruma pieteikumu komisāra birojā] [4] patvēruma pieteikumu. Pēc tam, kad tas tika noraidīts, *M.* 2008. gada 31. decembrī iesniedza alternatīvās aizsardzības pieteikumu, kas arī tika noraidīts 2010. gada 24. decembrī. *Minister for Justice, Equality and Law Reform* uzskatīja, ka tādēļ, ka ir nopietnas šaubas par [pieteikuma iesniedzēja] apgalvojumu ticamību, nav iespējams pierādīt, ka viņam draudētu risks ciest būtisku kaitējumu, ja tas atgrieztos savā izcelsmes valstī, kas pamatotu alternatīvās aizsardzības piešķiršanu.

6. *M.* cēla *High Court* prasību atcelt šo pēdējo lēmumu. Viņš uzskata, ka kompetentās valsts iestādes nav ievērojušas pienākumu sadarboties, kas tām ir atbilstoši Direktīvas 2004/83 4. panta 1. punktam, nedodot viņam iespēju iesniegt apsvērumus par lēmuma projektu, ar kuru noraida viņa pieteikumu un kurā minēts dokuments, kas ieinteresētajai personai nebija zināms procedūras laikā.

7. Savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu *High Court* norāda, ka tā nepiekrīt *M.* analīzei par Direktīvas 2004/83 4. panta 1. punkta interpretāciju. Šajā ziņā tā atsaucas uz savu 2011. gada 24. marta spriedumu lietā *Ahmed* pret *Minister for Justice, Equality and Law Reform* un uz diviem no argumentiem, kurus tā bija minējusi, lai noraidītu tādu interpretāciju. Pirmais arguments bija saistīts ar nepieciešamību izvairīties no liela procesuālo stadiju skaita. Otrais arguments attiecās uz to, ka patvēruma pieteikuma izskatīšanas laikā jau bija notikusi būtiska sadarbība starp kompetento valsts iestādi un pieteikuma iesniedzēju. *High Court* precizēja, ka alternatīvās aizsardzības pieteikumu neiesniedza atsevišķi, bet pēc patvēruma pieteikuma izskatīšanas procedūras, kurā pieteikuma iesniedzējs jau tika vairākkārt uzklausīts.

8. Tomēr savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu *High Court* norāda, ka *Raad van State* [Valsts Padome] (Nīderlande) 2007. gada 12. jūlija spriedumā, šķiet, ir pieņēmusi citu Direktīvas 2004/83 4. panta 1. punkta interpretāciju. Lai izvairītos no jebkādām atšķirībām dalībvalstu tiesu interpretācijā, *High Court* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālo jautājumu:

"Vai gadījumā, ja pieteikuma iesniedzējs pēc tam, kad ir noraidīts tā pieteikums par bēgļa statusu, pieprasa alternatīvās aizsardzības statusu un šo pieteikumu tiek ierosināts noraidīt, attiecīgās dalībvalsts valsts iestādēm saskaņā ar [..] Direktīvas 2004/83 4. panta 1. punktā dalībvalstīm paredzēto pienākumu sadarboties ar pieteikuma iesniedzēju pirms galīgā lēmuma pieņemšanas ir jāpaziņo pieteikuma iesniedzējam par šī novērtējuma rezultātiem, tā lai pieteikuma iesniedzējs varētu paust savu viedokli par tiem ierosinātā lēmuma aspektiem, no kuriem izriet noraidoša atbilde?"

9. Apsvērumus iesniedza pamatlietas dalībnieki, Čehijas un Vācijas valdības, Īrija, Francijas, Ungārijas, Nīderlandes un Zviedrijas valdības, kā arī Eiropas Komisija.

10. Tiesas sēdē *M.* pārstāvis aicināja Tiesu pārformulēt uzdoto jautājumu tā, lai būtībā varētu novērtēt, vai attiecīgā izskatīšanas procedūra ļāva garantēt, ka tiek ievērotas tiesības efektīvi vērsties tiesā, kas nostiprinātas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas [5] 47. pantā. Tā kā šāds pārformulējums būtiski pārsniedz iesniedzējtiesas noteikto apjomu un līdz ar to lietas dalībnieki nekādi nav apsprieduši šo jautājumu, aicinu Tiesu lūgumu neapmierināt.

4 — Turpmāk tekstā – "*ORAC*".

5 — Turpmāk tekstā – "Harta".

I – Mana analīze

11. Ar savu jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā Tiesai, vai pienākums sadarboties, kas noteikts Direktīvas 2004/83 4. panta 1. punktā, ir jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalstij pirms noraidoša lēmuma pieņemšanas ir pienākums uzklausīt ieinteresēto personu attiecībā uz faktu un apstākļu vērtējumu, ko tā veikusi.

12. Ir skaidrs, cik nozīmīga ir atbilde uz iesniedzējtiesas uzdoto jautājumu.

13. Pirmkārt, ir jānosaka tiesību tikt uzklausītam apjoms starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanas procedūrās. It īpaši ir jāatbild uz jautājumu, vai Direktīvas 2004/83 4. panta 1. punktā noteiktais pienākums sadarboties iestādei, kas atbildīga par alternatīvās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, uzliek pienākumu pirms nelabvēlīga lēmuma pieņemšanas un gadījumā, ja patvēruma pieteikums jau ticis noraidīts, paziņot sastāvdaļas, ar kurām tā gatavojas pamatot šo lēmumu, un saņemt pieteikuma iesniedzēja apsvērumus šajā ziņā.

14. Otrkārt, ir jāprecizē minimālās garantijas, ko kompetentās valsts iestādes nevar atteikties atzīt starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzējiem viņu pieteikumu izskatīšanas procedūrās. Lai gan saskaņā ar Direktīvas 2005/85/EK[6] preambulas 11. apsvērumu un Tiesas judikatūru dalībvalstīm ir rīcības brīvība tajā, kā organizēt starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanu, šīm pēdējām tomēr ir pienākums garantēt tiesības un procesuālos principus, arī minimālos, kas noteikti šajā direktīvā[7].

A – *Ievada apsvērumi*

15. Pirms uzdotā jautājuma izskatīšanas vēlos paust divus apsvērumus.

16. Pirmkārt, vispirms ir jānorāda, ka Direktīvas 2004/83 4. panta 1. punkta formulējums neļauj attiecībā uz dalībvalstīm radīt tādu pienākumu, kādu apgalvo *M.*, un tas ir spēkā neatkarīgi no tā, kāda būtu šī teksta valodas versija.

17. Līdz ar to, lai atbildētu uz iesniedzējtiesas uzdoto jautājumu, vispirms būs jāatgādina tiesību tikt uzklausītam apjoms Savienības tiesību sistēmā, kā Tiesa definējusi savā judikatūrā, un tad jānosaka, kādam jābūt [šo tiesību] apjomam starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanas procedūrās.

18. Pēc tam būs jāpārbauda, kā Savienības likumdevējs ir konkretizējis šīs tiesības Direktīvās 2004/83 un 2005/85. Būtībā Direktīvas 2004/83 4. panta 1. punktā minētā pienākuma sadarboties apjoms ir jānosaka, ne tikai ņemot vērā šīs tiesību normas struktūru un mērķi, bet arī ņemot vērā noteikumus, kas regulē starptautiskās aizsardzības piešķiršanas procedūru, kura noteikta Direktīvā 2005/85.

19. Būtībā ir jānorāda, ka Direktīva 2004/83 ar savu nosaukumu un preambulu, kā arī ar savu saturu un mērķi nav vērsta ne uz to, lai radītu procesuālos noteikumus, kas piemērojami starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanā, ne uz to, lai noteiktu procesuālās garantijas, kuras šajā ziņā ir jāpiešķir pieteikuma iesniedzējam. Šīs direktīvas vienīgais mērķis ir noteikt visām dalībvalstīm vienotus kritērijus, lai trešo valstu valstspiederīgos kvalificētu kā personas, kam nepieciešama starptautiska aizsardzība[8], un piešķirtās aizsardzības saturu.

6 — Padomes 2005. gada 1. decembra Direktīva par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu (OV L 326, 13. lpp., un labojums OV 2006, L 236, 36. lpp.).

7 — Skat. 2011. gada 28. jūlija spriedumu lietā C-69/10 *Samba Diouf* (Krājums, I-7151. lpp.), kurā Tiesa atgādināja, ka dalībvalstīm daudzējādā ziņā ir rīcības brīvība ieviest Direktīvas 2005/85 noteikumus, protams, ņemot vērā valsts tiesību īpatnības (29. punkts).

8 — Skat. minētās direktīvas 1. pantu.

20. Šajā saistībā Direktīvas 2004/83 4. pantā ir noteikti vairāki elementi, kuri attiecas uz faktiem un apstākļiem un kuri dalībvalstīm ir jāvērtē, lai noteiktu pieteikuma pamatotību, un šī panta 1. punktā ir paredzēts pienākums sadarboties, kura apjoms šajā lietā tiek apspriests.

21. Šīs sadarbības apjoms ir precizēts Direktīvā 2005/85.

22. Direktīvas 2005/85, kas pieņemta dažus mēnešus pēc Direktīvas 2004/83, mērķis ir noteikt visām dalībvalstīm kopējus procedūras noteikumus attiecībā uz bēgļa statusa piešķiršanu un atņemšanu. Šajā saistībā Direktīvas 2005/85 II un III nodaļā ir precizētas procesuālās tiesības un pienākumi pieteikuma iesniedzējam un dalībvalstij attiecībā uz patvēruma pieteikuma izvērtējumu un konkretizēta sadarbība, kas noteikta Direktīvas 2004/83 4. panta 1. punktā.

23. Ir jāprecizē Direktīvas 2005/85 piemērošanas joma.

24. Saskaņā ar tās 3. panta 1. punktu to piemēro attiecībā uz visiem patvēruma pieteikumiem, kas iesniegti dalībvalstu teritorijā.

25. Atbilstoši tās 3. panta 3. punktam to piemēro arī tad, ja dalībvalsts ievieš vienotu procedūru, kurā tā izskata pieteikumu, ņemot vērā abus starptautiskās aizsardzības veidus, t.i., patvērumu un alternatīvo aizsardzību. Būtībā saskaņā ar šo tiesību normu, "ja dalībvalstis izmanto vai ievieš procedūru, kurā patvēruma pieteikumi tiek izvērtēti gan kā pieteikumi uz [Konvencijas par bēgļa statusu [9]] pamata, gan kā pieteikumi uz cita veida starptautisko aizsardzību, ko sniedz saskaņā ar apstākļiem, kuri noteikti Direktīvas 2004/83 15. pantā [par alternatīvo aizsardzību], tās piemēro šo direktīvu, izmantojot savu procedūru".

26. Saprotu, ka lielākā daļa dalībvalstu vai pat gandrīz visas no tām ir pieņēmušas šo tā dēvēto "vienas pieturas aģentūras" sistēmu, kuru kopš 2004. gada ir plaši ieteicis Savienības likumdevējs [10] un kura pašlaik ir noteikta grozītajā priekšlikumā Direktīvai 2005/85 [11].

27. Turpretī no tiesas sēdes izrietot, ka tad, ja dalībvalsts ievieš atsevišķu administratīvu procedūru alternatīvās aizsardzības pieteikuma izskatīšanai, tai *stricto sensu* nav pienākuma atbilstoši Direktīvas 2005/85 3. panta 3. punktam piemērot procesuālās garantijas, kas piešķirtas patvēruma pieteikuma izskatīšanā.

28. Otrkārt, ir jāatgādina, ka Direktīvas 2004/83 un 2005/85 tika pieņemtas, pamatojoties uz EKL 63. panta pirmās daļas 1. punktu, saskaņā ar kuru Eiropas Savienības Padomei bija pienākums veikt ar patvērumu saistītus pasākumus, kas balstīti uz pilnīgu un visaptverošu Ženēvas konvencijas piemērošanu. Šīs abas direktīvas tādējādi ir daļa no kopējās Eiropas patvēruma sistēmas izveides, pamatojoties uz pilnīgu un visaptverošu šīs konvencijas piemērošanu, un to mērķis ir palīdzēt kompetentajām valsts iestādēm to piemērot, nosakot vienotus jēdzienus un kritērijus.

9 — Šī konvencija, kas parakstīta 1951. gada 28. jūlijā Ženēvā (*Recueil des traités des Nations unies*, 189. sēj., 150. lpp., Nr. 2545 (1954) (turpmāk tekstā – "Ženēvas konvencija")), stājās spēkā 1954. gada 22. aprīlī. Tā tika papildināta ar 1967. gada 31. janvāra Protokolu par bēgļa statusu, kas stājās spēkā 1967. gada 4. oktobrī.

10 — Komisijas Paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam, kura nosaukums ir "Efektīvāka vienota Eiropas patvēruma sistēma: vienota procedūra kā nākamais solis" (COM(2004) 503, galīgā redakcija).

11 — Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (COM(2011) 319, galīgā redakcija, 3.1.5. punkts). Šajā priekšlikumā ir paredzēta vienota procedūra un tātad skaidri noteikts, ka pieteikumi būtu jāskata, ņemot vērā abus starptautiskās aizsardzības veidus, kas paredzēti Direktīvā 2004/83, un tā mērķis ir visas procesuālās garantijas, kas piemērojamas patvēruma pieteikumu izskatīšanā, attiecināt arī uz alternatīvās aizsardzības pieteikumu izskatīšanu.

29. Līdz ar to un atbilstoši Tiesas pastāvīgajai judikatūrai [12] attiecīgās tiesību normas interpretēšu, ne tikai ņemot vērā Direktīvu 2004/83 un 2005/85 vispārējo struktūru un mērķi, bet arī Ženēvas konvencijā paredzētās tiesību normas [13] un it īpaši interpretāciju, ko šajā saistībā ir pieņēmis Apvienoto Nāciju Augstais komisārs bēgļu jautājumos (*HCR*) [14].

B – *Par tiesību tikt uzklausītam apjomu*

30. Tiesa ir apstiprinājusi tiesību tikt uzklausītam nozīmīgumu un ļoti plašo apjomu Savienības tiesību sistēmā.

31. Tādējādi saskaņā ar pastāvīgo judikatūru šīs tiesības ir vispārējs Savienības tiesību princips, uz kuru attiecas, pirmkārt, tiesības uz labu pārvaldību, kas nostiprinātas Hartas 41. pantā, un, otrkārt, Hartas 47. un 48. pantā garantēto tiesību uz aizstāvību un tiesību uz lietas taisnīgu izskatīšanu ievērošana [15].

32. Tiesības tikt uzklausītam ir jāpiemēro katrai procedūrai, kuras rezultātā var pieņemt administratīvu vai tiesas lēmumu, kas nelabvēlīgi ietekmē personas intereses. Pienākums ievērot šīs tiesības ir ne tikai Savienības iestādēm atbilstoši Hartas 41. panta 2. punkta a) apakšpunktam [16], bet, tā kā šīs tiesības ir vispārējs Savienības tiesību princips, arī ikvienas dalībvalsts iestādēm tad, ja tās pieņem lēmumus, kas ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā, pat ja piemērojamie tiesību akti skaidri neparedz šādu prasību [17]. Līdz ar to tiesības tikt uzklausītam ir jāpiemēro starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanas procedūrā, ko veic kompetentā valsts iestāde atbilstoši noteikumiem, kas pieņemti kopējā Eiropas patvēruma sistēmā.

33. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru tiesības tikt uzklausītam ikvienai personai garantē tiesības sniegt apsvērumus, rakstveida vai mutiskus, par sastāvdaļām, ar kurām iestāde gatavojas pamatot lēmumu, kurš var būt šai personai nelabvēlīgs [18]. Tās prasa, lai iestāde procedūras laikā ļauj ieinteresētajai personai iepazīties ar šīm sastāvdaļām, kā arī lietderīgi un efektīvi paust savu viedokli. Tās arī prasa, lai iestāde ar pienācīgu vērību iepazīstas ar ieinteresētās personas apsvērumiem.

34. Tiesībām tikt uzklausītam ir vairāki mērķi.

35. Pirmkārt, tās palīdz faktu konstatēšanā un tādējādi arī lietas izmeklēšanā. Tas, ka ieinteresētā persona sniedz apsvērumus un paziņo visas sastāvdaļas, kas var ietekmēt iestādes lēmuma būtību, ļauj šai pēdējai izskatīt visus faktu, apstākļu vai tiesiskos elementus, uz kuriem ir balstīta procedūra, pilnībā pārzinot lietu un izsmeļoši.

12 — 2010. gada 9. novembra spriedums apvienotajās lietās C-57/09 un C-101/09 *B* un *D* (Krājums, I-10979. lpp.).

13 — 78. punkts un tajā minētā judikatūra.

14 — Saskaņā ar Ženēvas konvencijas 35. panta 1. punktu *HCR* uzdevums ir uzraudzīt, kā tiek piemērotas starptautiskās konvencijas, kas nodrošina bēgļu aizsardzību. Ir interesanti atsaukties uz *HCR* izdoto Rokasgrāmatu par procedūrām un kritērijiem bēgļa statusa noteikšanai saskaņā ar 1951. gada Konvenciju un 1967. gada Protokolu par bēgļa statusu (1992. gada janvāris, pieejama tīmekļa vietnē http://unhcr.org/refworld/docid/3ae6b32b0.html).

15 — Skat. Tiesas 2008. gada 18. decembra spriedumu lietā C-349/07 *Sopropé* (Krājums, I-10369. lpp., 36.–38. punkts un tajos minētā judikatūra) un 2011. gada 21. decembra spriedumu lietā C-27/09 P *France/People's Mojahedin Organization of Iran* (Krājums, I-13427. lpp., 66. punkts), kā arī Vispārējās tiesas 2012. gada 21. marta spriedumu apvienotajās lietās T-439/10 un T-440/10 *Fulmen* un *Mahmoudian*/Padome, 71. un 72. punkts un tajos minētā judikatūra.

16 — Tiesa 2011. gada 21. decembra spriedumā lietā C-482/10 *Cicala* (Krājums, I-14139. lpp.) ir skaidri norādījusi, ka Hartas 41. panta 2. punkta c) apakšpunkts atbilstoši tā formulējumam ir adresēts nevis dalībvalstīm, bet vienīgi Savienības iestādēm un struktūrām (28. punkts).

17 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Sopropé* (38. punkts).

18 — Turpat (37. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī 50. punkts).

36. Otrkārt, tiesībām tikt uzklausītam ir jānodrošina ieinteresētās personas efektīva aizsardzība. Šai personai ir tiesības piedalīties procedūrā, kas uz viņu attiecas, un šajā ziņā tai ir jābūt drošībai, ka tā var iepriekš paust savu viedokli par visiem svarīgajiem elementiem, ar kuriem iestāde gatavojas pamatot savu lēmumu. Tiesībām tikt uzklausītam ir jāļauj šai personai izlabot kļūdu vai sniegt informāciju par savu personisko situāciju, kas liecinātu par labu tam, lai lēmums tiktu pieņemts vai netiktu pieņemts, vai tam būtu noteikts saturs [19]. Tā ir daļa no tā, kas pamato procedūras subjekta paļāvību uz iestādi.

37. Tiesa ir skaidri atzinusi tiesības tikt uzklausītam administratīvās procedūrās, kuras ierosinājusi ieinteresētā persona, lai tai tiktu atzītas kādas tiesības, piemēram, atbrīvojums no muitas nodokļiem [20] vai Kopienas finanšu atbalsts [21].

38. Tā ir arī precizējusi šo tiesību apjomu daļēji represīvās procedūrās, kurās attiecīgā iestāde vēršas pret ieinteresēto personu sakarā ar darbību, kas tiek uzskatīta par sodāmu, un nosaka ekonomiskas un finanšu sankcijas attiecībā pret viņu [22].

39. Tādējādi Tiesa ir atzinusi, ka, Komisijai nosakot sankcijas par aizliegtu vienošanos vai dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, tiesības tikt uzklausītam prasa, ka pēc izmeklēšanas un pirms lēmuma pieņemšanas ieinteresētajai personai tiek paziņoti pret viņu izvirzītie iebildumi [23]. Šis paziņojums par iebildumiem ir sagatavošanas stadijas dokuments, kas nenosaka Komisijas galīgo lēmumu. Tomēr tajā ir izklāstīti Komisijas sākotnējie secinājumi par konkurences noteikumu pārkāpuma esamību, paskaidrojot faktiskos un tiesiskos vērtējumus, kurus tā veikusi lietas izmeklēšanā, un tas uzsāk procedūras sacīkstes posmu [24].

40. Tāpat attiecībā uz lēmumiem, ar kuriem Padome iesaldē līdzekļus organizācijām, kas iesaistītas terora aktos, Tiesa principā pieprasa, lai pirms šo ierobežojošo pasākumu pieņemšanas ieinteresētajai personai tiktu paziņota apsūdzības pamatā esošā informācija un dota iespēja tikt uzklausītai [25]. Tomēr šo principu piemēro tikai atkārtotiem lēmumiem par līdzekļu iesaldēšanu. Būtībā attiecībā uz sākotnējiem lēmumiem Tiesa ir nolēmusi sevišķu sabiedrības interešu vārdā ierobežot tiesības tikt uzklausītam. Tā kā pēc savas būtības šiem lēmumiem ir jābūt tādiem, lai radītu pārsteiguma efektu un lai tos varētu piemērot nekavējoties, Tiesa atzīst administratīvās rīcības efektivitātes pārākumu, ierobežojot pamatojuma paziņošanu attiecīgajai personai un dodot tai tiesības tikt uzklausītai vienlaikus ar lēmuma pieņemšanu vai tūlīt pēc tās.

41. Lai gan dažos īpašos apstākļos tiesības tikt uzklausītam var ierobežot, ja tās draud kaitēt sevišķām sabiedrības interesēm, tomēr tās ir būtiska formāla prasība. Līdz ar to un saskaņā ar judikatūru šo tiesību pārkāpums pats par sevi tiesai ir jāsoda un tam ir jāizraisa tā lēmuma vai lēmuma daļas atcelšana, kas attiecas uz faktiem vai iebildumiem, par kuriem ieinteresētā persona nevarēja sniegt apsvērumus [26].

19 — Turpat (49. punkts). Skat. arī iepriekš minēto spriedumu lietā Francija/*People's Mojahedin Organization of Iran* (65. punkts).

20 — Skat. it īpaši Tiesas 1991. gada 21. novembra spriedumu lietā C-269/90 *Technische Universität München* (*Recueil*, I-5469. lpp., 23.–25. punkts) par atbrīvojuma no muitas nodokļiem piešķiršanu zinātniska aparāta importēšanai, un Vispārējās tiesas 1995. gada 9. novembra spriedumu lietā T-346/94 *France-aviation*/Komisija (*Recueil*, II-2841. lpp., 34. punkts) attiecībā uz šīs judikatūras piemērošanu muitas nodokļu atmaksas procedūrām.

21 — 1996. gada 24. oktobra spriedums lietā C-32/95 P Komisija/*Lisrestal* u.c. (*Recueil*, I-5373. lpp.).

22 — Attiecībā uz piemērošanu konkurences noteikumu jomā skat. 2009. gada 3. septembra spriedumu apvienotajās lietās C-322/07 P, C-327/07 P un C-338/07 P *Papierfabrik August Koehler* u.c./Komisija (Krājums, I-7191. lpp.), kā arī attiecībā uz piemērošanu terorisma apkarošanas jomā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā Francija/*People's Mojahedin Organization of Iran* (61.–66. punkts un tajos minētā judikatūra).

23 — Skat. it īpaši manus secinājumus apvienotajās lietās, kurās pieņemts iepriekš minētais spriedums *Papierfabrik August Koehler* u.c./Komisija.

24 — Šajā ziņā skat. 1987. gada 17. novembra spriedumu apvienotajās lietās 142/84 un 156/84 *British American Tobacco* un *Reynolds Industries*/Komisija (*Recueil*, 4487. lpp., 70. punkts).

25 — Iepriekš minētais spriedums lietā Francija/*People's Mojahedin Organization of Iran* (61. un 62. punkts).

26 — Attiecībā uz piemērošanu skat. iepriekš minētos spriedumus lietā *Technische Universität München* un apvienotajās lietās *Papierfabrik August Koehler* u.c./Komisija.

42. Tiesai nav bijis iespējas lemt par tiesību tikt uzklausītam apjomu starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanas procedūrās. Tomēr, pēc manām domām, tikpat lielā mērā ir spēkā secinājumi, ko tā izklāstījusi iepriekš minētajā judikatūrā.

43. Būtībā šāda veida procedūrās, kurām ir raksturīgi cilvēciski un materiāli sarežģīti apstākļi un kurās, protams, ir runa par ieinteresētās personas būtiskāko tiesību aizsardzību, šīs procesuālās garantijas ievērošana ir būtiski svarīga. Ieinteresētajai personai ir ne tikai pati būtiskākā vieta procedūrā, jo šī persona ir ierosinājusi procedūru un ir vienīgā, kas var konkrēti izklāstīt savu personisko vēsturi, kā arī apstākļus, kādā tā norisinājusies, bet arī pieņemtajam lēmumam būs ļoti svarīga nozīme attiecībā uz šo personu.

44. Tagad pārbaudīsim, kā Savienības likumdevējs ir īstenojis tiesības tikt uzklausītam Direktīvās 2004/83 un 2005/85.

C – Par tiesību tikt uzklausītam īstenošanu starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanas procedūrās

45. Saskaņā ar Direktīvas 2004/83 preambulas 10. apsvērumu un Direktīvas 2005/85 preambulas 8. apsvērumu Savienības likumdevējs ir apņēmies ievērot pamattiesības, nosakot pamatnoteikumus un procedūru saistībā ar starptautiskās aizsardzības piešķiršanu.

46. Attiecībā uz starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanas procedūru Savienības likumdevējs tādējādi ir rūpējies par to, lai kompetentās valsts iestādes garantē pieteikuma iesniedzējam atzīto procesuālo tiesību un it īpaši tiesību tikt uzklausītam efektīvu īstenošanu.

47. Pirmkārt, jākonstatē, ka kompetentajai valsts iestādei ir pienākums tās uzdevumu izpildīt, veicot starptautiskās aizsardzības pieteikuma individuālu, objektīvu un taisnīgu izvērtēšanu atbilstoši Direktīvas 2005/85 8. panta 2. punkta a) apakšpunktam. Turklāt tai ar sastāvdaļām, kuras attiecas uz faktiem un apstākļiem un uz kurām ir balstīts starptautiskās aizsardzības pieteikums, ir jāiepazīstas atbilstīgi un pilnīgi atbilstoši Direktīvas 2005/85 23. panta 2. punkta pirmajai daļai.

48. Otrkārt, jānorāda, ka, lai tiktu nodrošināta tiesību tikt uzklausītam efektīva ievērošana, pieteikuma iesniedzējam ir tostarp Direktīvas 2005/85 10. un 13. pantā minētās procesuālās garantijas. Tādējādi kompetentajai valsts iestādei ir jāinformē ieinteresētā persona valodā, kuru tā saprot, par procedūru, kas jāievēro, kā arī par līdzekļiem, kas ir tās rīcībā, lai sniegtu savus argumentus. [Kompetentajai iestādei] turklāt ir jāļauj [ieinteresētajai personai] izmantot tulka pakalpojumus un jāgarantē, ka tās pieteikums tiek rūpīgi un uzmanīgi izvērtēts, interviju veikt uzticot personai, kas ir kompetenta, lai ņemtu vērā personiskos vai vispārējos apstākļus, kas saistīti ar pieteikumu. Visbeidzot kompetentajai valsts iestādei ir jānodrošina intervijas konfidencialitāte, efektīvi iedrošinot pieteikuma iesniedzēju, lai tas skaidri izklāstītu savu lietu un pilnībā paustu savu viedokli un izjūtas.

49. Treškārt, jākonstatē, ka pirms lēmuma pieņemšanas pieteikuma iesniedzējs tiek uzklausīts vienā vai vairākās tikšanās reizēs, kuru laikā viņš var izklāstīt visas sastāvdaļas, kas attiecas uz faktiem un apstākļiem un uz kā ir balstīts viņa pieteikums.

50. Vispirms pieteikuma iesniedzējs tiek uzklausīts tikšanās reizē, kuras princips ir noteikts Direktīvas 2005/85 12. panta 2. punkta b) apakšpunktā [27].

51. Pēc manām domām, šajā tikšanās reizē konkrēti izpaužas Direktīvas 2004/83 4. panta 1. punktā noteiktais pienākums sadarboties, kura apjoms šajā lietā tiek apspriests.

27 — Šai tikšanās reizei piemēro Direktīvas 2005/85 14. pantā noteikto procedūru atbilstoši tā 4. punktam.

52. Saskaņā ar Direktīvas 2005/85 12. panta 2. punkta b) apakšpunktu minētajai tikšanās reizei ir jāļauj kompetentajai valsts iestādei palīdzēt pieteikuma iesniedzējam "izpildīt pieteikumu un iesniegt būtisku informāciju attiecībā uz pieteikumu saskaņā ar Direktīvas 2004/83[..] 4. panta 2. punktu". Šī informācija attiecas ne tikai uz "pieteikuma iesniedzēja [informāciju]" un visiem viņa rīcībā esošajiem dokumentiem "attiecībā uz [viņa] vecumu, iepriekšējo darbību, ieskaitot [viņa] radinieku datus, personību, valstspiederību(-ām) un iepriekšējās dzīvesvietas valsti(-īm) un vietu(-ām), iepriekšējiem patvēruma pieteikumiem, ceļojumu maršrutiem, personību apliecinošiem un ceļošanas dokumentiem", bet arī uz iemesliem, kas pamato starptautiskās aizsardzības pieteikumu.

53. Šī pirmā tikšanās tātad ir daļa no Direktīvas 2004/83 4. pantā noteiktās kārtības, un tā ir jāaplūko saistībā ar principiem, kurus Savienības likumdevējs ir noteicis šajā pantā.

54. Minētajā pantā ir noteikumi, kas jāpiemēro kompetentajām valsts iestādēm attiecībā uz to, kā tiek paziņotas un izvērtētas sastāvdaļas, kuras attiecas uz faktiem un apstākļiem un ar kurām ir pamatots starptautiskās aizsardzības pieteikums.

55. Attiecībā uz patvēruma pieteikumiem mērķis ir, atbilstoši Direktīvas 2004/83 2. panta c) punktam un ņemot vērā ļoti konkrētu informāciju, noteikt, vai indivīda bailes tikt vajātam, ja tas atgrieztos savā izcelsmes valstī, ir objektīvi pamatotas. Attiecībā uz alternatīvās aizsardzības pieteikumiem mērķis ir, ņemot vērā šīs direktīvas 2. panta e) punktu, novērtēt, vai ir pietiekams pamatojums, lai uzskatītu, ka ieinteresētajai personai draudētu reāls risks ciest būtisku kaitējumu, ja tā tiktu izraidīta atpakaļ uz savu izcelsmes valsti.

56. Atbilstoši minētās direktīvas 4. panta 1. punktam pierādīšanas pienākums ir starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējam. Viņam ir pienākums sniegt visas sastāvdaļas, kas nepieciešamas, lai pamatotu viņa pieteikumu [28], kas ir pilnīgi loģiski, jo tikai pieteikuma iesniedzējs *a priori* var izklāstīt apstākļus, kādos viņš atrodas, un sniegt attiecīgos pierādījumus.

57. Tomēr Savienības likumdevējs ir mīkstinājis šo principu, piebilstot, ka "dalībvalsts pienākums ir, sadarbojoties ar pieteikuma iesniedzēju, novērtēt attiecīgās pieteikuma sastāvdaļas". Tātad šī ir procedūras stadija, kurā Savienības likumdevējs vēlas ieviest sadarbību, kuras apjoms šajā lietā tiek apspriests.

58. Sadarbība tātad ir jāsaprot kā tāda, kura attiecas uz atbilstīgo faktu iesniegšanu un to sastāvdaļu paziņošanu, kas nepieciešamas, lai izvērtētu pieteikuma pamatojumu.

59. Sadarbības jēdziena lietošana turklāt prasa divu pušu līdzdarbību kopīga mērķa sasniegšanai.

60. Direktīvas 2004/83 sagatavojošajos dokumentos Komisija vēlējās noteikt "dalītu" pienākumu starp pieteikuma iesniedzēju un dalībvalsti, kas izskata pieteikumu, attiecībā uz visu atbilstīgo faktu pārbaudīšanu un izvērtēšanu [29].

61. *HCR* sniegtajos komentāros runa ir par "pieteikuma iesniedzējam un izskatītājam kopīgas atbildības" ieviešanu attiecībā uz pienākumu sniegt un izvērtēt sastāvdaļas, kas nepieciešamas pieteikuma izvērtēšanai [30].

62. Šis pienākums sadarboties ir patvēruma meklētāja pienākums atbilstoši Direktīvas 2005/85 11. pantam.

28 — Šajā ziņā skat. arī Direktīvas 2005/85 10. panta 1. punkta a) apakšpunktu.

29 — Skat. Komisijas komentārus par 7. panta a) punktu, kas minēti Padomes 2001. gada 12. septembra priekšlikumā Direktīvai par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos un bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu (COM(2001) 510, galīgā redakcija).

30 — Skat. *HCR* pievienotos komentārus par Direktīvu 2004/83 attiecībā uz tās 4. panta 1. punktu.

63. Viņš ir tas, kurš ierosina procedūru, lai tiktu atzītas viņa tiesības. Viņš ir arī tas, kurš vienīgais var konkrēti izklāstīt savu personisko vēsturi, kā arī apstākļus, kādos tā norisinājusies, un var sniegt pirmos lietderīgos norādījumus. Šī sadarbība izpaužas kā dažādi pienākumi, kuru vidū tostarp ir pienākums indivīdam personīgi ierasties noteiktā laikā, iesniegt dokumentus un priekšmetus, kuri ir tā rīcībā un kuriem ir nozīme pieteikuma izskatīšanā, kā arī atļaut, ka tā liecības tiek ierakstītas.

64. Šis pienākums sadarboties attiecas arī uz dalībvalsti. Pēc manām domām, tas ir izskaidrojams ar grūtībām, ar kurām starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs var saskarties, sniedzot pierādījumus.

65. Pirmkārt, ir maz ticams, ka [pieteikuma iesniedzējs] vienmēr spēj novērtēt, vai viņa pieteikums attiecas uz Ženēvas konvencijā vai Direktīvā 2004/83 izklāstītajiem kritērijiem, ka viņam ir zināšanas par pārējiem dokumentiem cilvēktiesību jomā, ar kuriem ir pamatotas citas starptautiskās aizsardzības formas, vai ka viņš spēj uzreiz iesniegt vispiemērotākos pierādījumus sava pieteikuma izskatīšanai.

66. Otrkārt, ir jāņem vērā ne tikai materiālās, bet arī psiholoģiskās grūtības, kādās var atrasties patvēruma meklētājs. Kā atgādina *HCR*, šis pēdējais, bēgot no savas izcelsmes valsts, var ierasties ar pašu minimumu, bez neviena personu apliecinoša dokumenta un tādējādi var nespēt pamatot savas liecības ar dokumentāriem pierādījumiem. Turklāt pieteikuma iesniedzējam var būt reālas psiholoģiskas problēmas un viņš var izjust neuzticēšanos valsts iestādei, ņemot vērā viņa pieredzi izcelsmes valstī, un baidīties brīvi runāt un pilnīgi izklāstīt visas sastāvdaļas par savu situāciju [31].

67. Šādos apstākļos Direktīvas 2004/83 4. panta 1. punktā noteiktajai sadarbībai ir jāļauj, ņemot vērā katra atsevišķā gadījuma apstākļus, novērtēt un apkopot visatbilstīgākos elementus starptautiskās aizsardzības pieteikuma izvērtēšanai un kopā ar pieteikuma iesniedzēju un izmantojot kompetentās valsts iestādes rīcībā esošos līdzekļus savākt visu informāciju, kas vajadzīga, lai novērtētu pieteikuma iesniedzēja ticamību un viņa pieteikuma pamatotību.

68. Līdz ar to šajā vērtējuma stadijā jau var secināt, ka, Direktīvas 2004/83 4. panta 1. punktā nosakot pienākumu sadarboties, Savienības likumdevējs nav vēlējies uzlikt dalībvalstīm pienākumu pirms nelabvēlīga lēmuma pieņemšanas paziņot sastāvdaļas, ar kurām tā gatavojas pamatot tādu lēmumu, un saņemt pieteikuma iesniedzēja apsvērumus šajā ziņā. Vienīgais mērķis šai sadarbībai, kā arī tikšanās reizei, kurā sadarbība var konkrēti izpausties, ir palīdzēt pieteikuma iesniedzējam izpildīt pieteikumu un ievākt šim mērķim nepieciešamo informāciju.

69. Tālāk jānorāda, ka pieteikuma iesniedzējam ir arī tiesības tikt uzklausītam personiskā intervijā, kas paredzēta Direktīvas 2005/85 12. panta 1. punktā.

70. Piemērojot šīs pašas direktīvas 13. panta 3. punktu, šai intervijai ir jāļauj ieinteresētajai personai sniegt visu sava pieteikuma pamatojumu. Līdz ar to tā arī nav paredzēta, lai ieinteresētajai personai tiktu paziņots vērtējums, kādu kompetentā valsts iestāde būs veikusi, un lai pirms lēmuma pieņemšanas tiktu saņemti pieteikuma iesniedzēja apsvērumi.

71. Visbeidzot jānorāda, ka pieteikuma iesniedzējam tiek paziņoti ziņojumi, kas sagatavoti pēc katras tikšanās.

31 — Skat. *HCR* pievienotos komentārus par Direktīvu 2004/83 attiecībā uz tās 4. pantu un 14. zemsvītras piezīmē minētās Rokasgrāmatas par procedūrām un kritērijiem bēgļa statusa noteikšanai saskaņā ar 1951. gada Konvenciju un 1967. gada Protokolu par bēgļa statusu 195.–205. punktu.

72. Piemērojot Direktīvas 2005/85 14. pantu, par intervijām starp pieteikuma iesniedzēju un kompetento valsts iestādi tiek sagatavots rakstisks ziņojums, kas tiek paziņots ieinteresētajai personai "laikus" vai tik ātri, cik tas nepieciešams, lai ļautu tai sagatavot un iesniegt pārsūdzību atbilstīgā laikā. Šim ziņojumam ir jāietver "vismaz" būtiskā informācija, kas attiecas uz pieteikumu. Turklāt dalībvalsts var pieprasīt ieinteresētajai personai apstiprināt pieteikuma saturu, un informāciju, kurai tā nepiekrīt, vajadzības gadījumā var ierakstīt tās personiskajā lietā. Tādējādi pieteikuma iesniedzējam ir iespēja izlabot dažus elementus pirms lēmuma pieņemšanas vai pēc tās, ceļot pārsūdzību tiesā.

73. Noslēdzot šo analīzi par pamatnoteikumiem un procedūru, kas regulē starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanu, ir jākonstatē, ka Savienības likumdevējs nav vēlējies uzlikt dalībvalstīm pienākumu ne saistībā ar Direktīvas 2004/83 4. panta 1. punktā minēto sadarbību, ne personiskajās intervijās vai paziņojumos pirms lēmuma pieņemšanas paziņot ieinteresētajai personai plānotā lēmuma projektu un saņemt šīs personas viedokli gadījumā, ja tās plāno pieņemt nelabvēlīgu lēmumu.

74. Ja šāds pienākums nav secināms no Direktīvās 2004/83 un 2005/85 paredzētajām normām, vai tas var izrietēt no Tiesas judikatūras par tiesību tikt uzklausītam apjomu?

75. Es tā nedomāju.

76. Nav noliedzams, kā tika konstatēts, ka attiecībā uz daļēji represīvām procedūrām, piemēram, tādām, kurās Komisija nosaka sankcijas par aizliegtu vienošanos vai dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, Tiesa ir atzinusi, ka tiesības tikt uzklausītam prasa, ka pirms lēmuma pieņemšanas ieinteresētajai personai tiek paziņoti pret viņu izvirzītie iebildumi. Šajā paziņojumā ir izklāstīti Komisijas sākotnējie secinājumi par konkurences noteikumu pārkāpuma esamību, paskaidrojot faktiskos un tiesiskos vērtējumus, kurus tā veikusi lietas izmeklēšanā [32].

77. Šādos apstākļos tiesības tikt uzklausītam ļauj ieinteresētajai personai pirms lēmuma pieņemšanas efektīvi uzzināt, kā iestāde gatavojas tiesiski izvērtēt apgalvotos faktus, un vajadzības gadījumā paust savu viedokli par tās juridisko argumentāciju.

78. Tomēr te runa ir par procedūrām, kurām ir gandrīz krimināprocesa raksturs un kurās Komisija vēršas pret uzņēmumu sakarā ar darbību, kas tiek uzskatīta par sodāmu. Paziņojums par iebildumiem tādējādi ir pielīdzināms "apsūdzības aktam", ko sastāda, noslēdzot Komisijas veikto izmeklēšanu. Ar to uzsāk procedūras sacīkstes posmu, kurā uzņēmumam tiek dota iespēja sniegt savus rakstiskos apsvērumus un tikt uzklausītam noklausīšanās laikā par faktiem, kas tam tiek pārmesti, pierādījumiem, ar kuriem šie fakti ir pamatoti, un to kvalifikāciju.

79. Šajā ziņā tiesības tikt uzklausītam ir uzskatāmas par patiesām tiesībām uz aizstāvību, kas ļauj uzņēmumam atspēkot pret to izvirzītos iebildumus, pirms Komisija tam nosaka sankciju vai uzliek naudas sodu.

80. Savukārt tādā procedūrā kā pamata lietā apspriežamā procedūra, kuru ierosinājusi pati ieinteresētā persona, lai tai tiktu atzītas kādas tiesības, šī persona jau varēja sniegt savus apsvērumus par sastāvdaļām, kas jāņem vērā.

32 — Skat. 23. un 24. zemsvītras piezīmi.

81. Kā Tiesa ir atgādinājusi iepriekš minētajos spriedumos lietā *Sopropé* un Francija/*People's Mojahedin Organization of Iran*, mērķis noteikumam, saskaņā ar kuru nelabvēlīga lēmuma adresātam jābūt iespējai sniegt savus apsvērumus pirms šī lēmuma pieņemšanas, ir ļaut attiecīgajai iestādei lietderīgi ņemt vērā visu atbilstošo informāciju. Lai nodrošinātu minētā adresāta efektīvu aizsardzību, šī noteikuma mērķis tostarp ir ļaut viņam izlabot kļūdu vai sniegt informāciju par savu personisko situāciju, kas liecinātu par labu tam, lai lēmums tiktu pieņemts vai netiktu pieņemts, vai tam būtu noteikts saturs.

82. Ir jākonstatē, ka, ņemot vērā iepriekš aprakstīto tiesisko regulējumu, Savienības likumdevējs ir rūpējies par to, lai šādā veidā būtu garantētas pieteikuma iesniedzēja tiesības tikt uzklausītam pirms lēmuma pieņemšanas.

83. Pirmā informācija, kas ir starptautiskās aizsardzības pieteikuma pamatā, vispirms tiek sniegta, izmantojot standarta veidlapu vai anketu, bet pēc tam pieteikuma izmeklēšanas stadijā tā iesniedzējs var darīt zināmus patiesos faktus un apstākļus, ar kādiem viņš ir saskāries savā izcelsmes valstī. Šādos apstākļos Direktīvas 2004/83 4. panta 1. punktā noteiktā sadarbība ļauj pieteikuma iesniedzējam izvērtēt pašas atbilstīgākās sastāvdaļas un kopā ar kompetento valsts iestādi savākt visu informāciju, kas vajadzīga viņa pieteikuma atbalstam. Savukārt personiskā intervija vai intervijas, kas minētas Direktīvas 2005/85 12. pantā, ir vēl viena iespēja pieteikuma iesniedzējam apspriesties ar personu, kas ir vislabāk kvalificēta tam, lai ņemtu vērā viņa personisko situāciju. Viņš var izklāstīt visu sava pieteikuma pamatojumu, kā arī jebkādas jaunas sastāvdaļas, ko viņš nebija iekļāvis savā argumentācijā, un sniegt paskaidrojumus. Kompetentajai valsts iestādei šī intervija ļauj ļoti konkrēti pārbaudīt visu šo sastāvdaļu atbilstību, lai novērtētu indivīda personību, kā arī viņa liecību ticamību un lai vajadzības gadījumā noskaidrotu dažas pretrunas.

84. Turklāt neaizmirsīsim piebilst, ka saskaņā ar Direktīvas 2005/85 9. pantu kompetentajai valsts iestādei ir pienākums sniegt faktisko un juridisko pamatojumu lēmumam, ar kuru tiek noraidīts patvēruma pieteikums. Savukārt, piemērojot šīs direktīvas 39. pantu, dalībvalstīm ir jāgarantē tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā. Tādējādi pieņemtā galīgā lēmuma likumību un tostarp pamatojumu, kas mudināja kompetento valsts iestādi noraidīt patvēruma pieteikumu kā nepamatotu, var padziļināti izvērtēt valsts tiesa, izskatot prasību, kas celta pret lēmumu, ar kuru noraidīts minētais pieteikums [33].

85. Visbeidzot ir jāatgādina, ka Direktīvās 2004/83 un 2005/85 noteiktās procedūras ir minimālie standarti. Saskaņā ar Direktīvas 2004/83 3. pantu un Direktīvas 2005/85 5. pantu dalībvalstīm ir rīcības brīvība ieviest vai saglabāt izdevīgākus standartus attiecībā uz pamatnoteikumiem, kā arī procedūrām starptautiskās aizsardzības piešķiršanai un atņemšanai, ja vien šie standarti atbilst minētajām direktīvām. Līdz ar to dalībvalstīm ir rīcības brīvība pastiprināt pamatgarantijas, kas piešķirtas pieteikuma iesniedzējam viņa pieteikuma izskatīšanā. Nīderlandes valdība savos apsvērumos tādējādi norāda, ka Nīderlandē kompetentajam ministram ir pienākums rakstiski un pamatoti informēt pieteikuma iesniedzēju par savu nodomu noraidīt starptautiskās aizsardzības pieteikumu, lai saņemtu viņa rakstiskus apsvērumus un vajadzības gadījumā novērstu iespējamus trūkumus lēmumā.

86. Ņemot vērā šos elementus, līdz ar to uzskatu, ka sadarbības pienākums, kas minēts Direktīvas 2004/83 4. panta 1. punktā, to lasot kopā ar Direktīvā 2005/85 paredzētajiem noteikumiem un procesuālajām garantijām, ir jāinterpretē tādējādi, ka iestādei, kas atbildīga par pieteikuma izskatīšanu, nav pienākuma pirms nelabvēlīga lēmuma pieņemšanas paziņot sastāvdaļas, ar kurām tā gatavojas pamatot šo lēmumu, un saņemt pieteikuma iesniedzēja apsvērumus šajā ziņā.

87. Šī interpretācija ir spēkā attiecībā uz patvēruma pieteikumu izskatīšanu.

33 — Šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Samba Diouf* (56. punkts).

88. Saskaņā ar Direktīvas 2005/85 3. panta 3. punktu tā tāpat ir spēkā tad, ja dalībvalsts ir ieviesusi vienotu procedūru, kurā tā pēc ieinteresētās personas lūguma vai pēc savas iniciatīvas izskata pieteikumu, ņemot vērā abus starptautiskās aizsardzības veidus, jo tad kompetentā valsts iestāde gadījumā, ja nav spēkā nosacījumi bēgļa statusa piešķiršanai, automātiski izskata alternatīvās aizsardzības pamatojumu. Jau tika secināts, ka šādā gadījumā visas procedūras laikā tai ir jāievēro noteikumi un procesuālās garantijas, kas noteiktas Direktīvā 2005/85.

89. Turpretī, ja dalībvalsts izskata alternatīvās aizsardzības pieteikumu atsevišķā procedūrā, tai, ņemot vērā Direktīvas 2005/85 piemērošanas jomu, nav pienākuma piešķirt procesuālās garantijas, kas paredzētas attiecībā uz patvēruma pieteikumu izskatīšanu. Tomēr tai ir pienākums, pirmkārt, sadarboties ar pieteikuma iesniedzēju atbilstoši Direktīvas 2004/83 4. panta 1. punktā paredzētajam regulējumam un, otrkārt, garantēt tiesības tikt uzklausītam tiktāl, ciktāl šīs tiesības, kā tika minēts, ir vispārējs Savienības tiesību princips.

90. Līdz ar to, ņemot vērā iepriekš minēto argumentāciju, tad, ja pēc patvēruma pieteikuma noraidīšanas tiek iesniegts alternatīvās aizsardzības pieteikums jaunā procedūrā, kompetentajai valsts iestādei, pēc manām domām, nav pienākuma paziņot savu lēmuma projektu, tomēr ar nosacījumu, ka tā ir nodrošinājusi ieinteresētajai personai iespēju minēt visus argumentus un iesniegt visus dokumentus, kas var pierādīt, ka tā atbilst īpašajiem nosacījumiem Direktīvas 2004/83 15. pantā minētās alternatīvās aizsardzības saņemšanai.

91. Ņemot vērā visus šos elementus, līdz ar to iesaku Tiesai lemt, ka sadarbības pienākums, kas minēts Direktīvas 2004/83 4. panta 1. punktā, lasot to kopā ar Direktīvā 2005/85 paredzētajiem noteikumiem un procesuālajām garantijām, ir jāinterpretē tādējādi, ka tad, ja kompetentā valsts iestāde gatavojas noraidīt alternatīvās aizsardzības pieteikumu, kas iesniegts pēc patvēruma pieteikuma noraidīšanas, tai nav pienākuma pirms sava lēmuma pieņemšanas paziņot sastāvdaļas, ar kurām tā gatavojas šo lēmumu pamatot, un saņemt pieteikuma iesniedzēja apsvērumus šajā ziņā.

92. Saskaņā ar Direktīvas 2004/83 3. pantu un Direktīvas 2005/85 5. pantu dalībvalstis var ieviest vai saglabāt izdevīgākus procedūru standartus, nodrošinot vai atņemot bēgļa statusu, ja vien šie standarti atbilst minētajām direktīvām.

D – *Piemērošana šajā lietā*

93. Lai gan tikai tās tiesas, kas izskata pamatlietu, kompetencē ir pārbaudīt, vai lēmums tika pieņemts, pārkāpjot pieteikuma iesniedzējam piešķirtās procesuālās garantijas, tomēr saistībā ar tiesu sadarbību, kas ieviesta ar LESD 267. pantu, vēlos sniegt iesniedzējtiesai dažus šādus vērtējuma elementus.

94. Pamatlietas faktu norises laikā noteikumi attiecībā uz patvēruma pieteikumu izskatīšanu bija ietverti 1996. gada Likumā par bēgļiem (*Refugee Act 1996*). Savukārt noteikumi attiecībā uz alternatīvās aizsardzības pieteikumu izskatīšanas procedūrām bija minēti 2006. gada Noteikumos par atbilstību aizsardzībai Eiropas Kopienās [*European Communities (Eligibility for Protection) Regulations 2006*], ar ko transponēta Direktīva 2004/83 [34].

95. Tiesas sēdē sapratu, ka alternatīvās aizsardzības pieteikumi Īrijā tiek izskatīti atsevišķā procedūrā. Pašlaik nav vienotas procedūras. Kā man apliecināja Īrija un Komisija, procesuālās garantijas, kuras Savienības likumdevējs ir noteicis Direktīvā 2005/85, tādējādi šajā procedūrā nav piemērojamas.

96. Pirmkārt, iesniedzējtiesā *M.* apgalvo, ka viņš netika uzklausīts sava alternatīvās aizsardzības pieteikuma izskatīšanas laikā un ka viņam nebija zināmas sastāvdaļas, ar kurām kompetentā valsts iestāde gatavojās pamatot noraidošu lēmumu.

34 — Turpmāk tekstā – "2006. gada Noteikumi".

97. No lietas materiāliem izriet, ka viņš būtībā netika uzklausīts personiskā intervijā šajā procedūras stadijā.

98. Pēc manām domām, ja alternatīvās aizsardzības pieteikums tiek izskatīts atsevišķā procedūrā, neuzskatu, ka ir jāatstāj neievērotas procesuālās garantijas, kuras *M.* jau izmantoja patvēruma pieteikuma izskatīšanas procedūrā. Būtībā šīs abas procedūras paliek cieši saistītas un ļoti konkrēti pamatotas ar vienu un to pašu personisko vēsturi un analoģiskiem faktiem. Tomēr ir jāpārliecinās, ka *M.* varēja efektīvi un lietderīgi sniegt visus savus apsvērumus par iemesliem, kas īpaši pamato viņa alternatīvās aizsardzības pieteikumu.

99. Ņemot vērā manā rīcībā esošo informāciju, domāju, ka ieinteresētajai personai patiešām bija iespēja paust savus argumentus attiecībā uz sastāvdaļām, ar kurām pamato ne tikai bēgļa statusa piešķiršanu, bet arī alternatīvo aizsardzību.

100. *M.* patvēruma pieteikumu *ORAC* iesniedza 2008. gada 21. maijā, dienā, kurā viņš tika uzklausīts sākotnējā intervijā saskaņā ar 1996. gada Likuma par bēgļiem 8. pantu. Šajā saistībā viņam tika sniegta anketa, kas paredzēta, lai no ieinteresētās personas iegūtu visu attiecīgo informāciju par viņu, kā arī iemeslus, kas pamato pieteikumu. Pamatojoties uz to un piemērojot šī likuma 11. pantu, *M.* 2008. gada 23. augustā tika uzklausīts personiskā intervijā, kuras laikā viņam tika ļauts izklāstīt visus iemeslus, kas pamato viņa pieteikumu, un sastāvdaļas, kas to apstiprina. Par šo tikšanos tika sastādīts ziņojums, kurš ir lēmums pirmajā instancē [35] un kurā bija ietverts *ORAC* negatīvs ieteikums, jo tas it īpaši uzskatīja, ka ieinteresētās personas pieteikums nav pietiekami ticams, ņemot vērā termiņu, kādā tā iesniegusi šo pieteikumu.

101. Šis ieteikums ieinteresētajai personai tika izsniegts 2008. gada 8. septembrī. Saskaņā ar 1996. gada Likuma par bēgļiem 16. panta 1. punktu *M.* iesniedza pārsūdzību par šo ieteikumu *Refugee Appeals Tribunal* [Bēgļu Apelācijas tiesā] (Īrija). Prasība tika skatīta rakstveida procedūrā, jo procedūras mutvārdu daļa atbilstoši šī likuma 13. panta 5. punktam un 6. punkta c) apakšpunktam tika atcelta, tā kā pieteikuma iesniedzējs bez attaisnojoša iemesla nebija savu pieteikumu iesniedzis saprātīgā termiņā [36]. Šī procedūra viņam ļāva, pirmkārt, pieņemt nostāju attiecībā uz *ORAC* sniegto pamatojumu viņa patvēruma pieteikuma noraidīšanai un, otrkārt, vēlreiz izklāstīt visus iemeslus, kas viņam traucē atgriezties izcelsmes valstī, pievienojot savām rakstveida liecībām papildu sastāvdaļas, kas tika paziņotas 2008. gada 25. septembrī.

102. Ar 2008. gada 28. oktobra lēmumu *Refugee Appeals Tribunal* apstiprināja *ORAC* negatīvo ieteikumu un lūdza, lai *M.* netiek piešķirts bēgļa statuss. Šis lēmums, kas ir jāpamato atbilstoši 1996. gada Likuma par bēgļiem 16. panta 17. punktam, tika paziņots ieinteresētajai personai 2008. gada 31. oktobrī. Tā neapstrīdēja *High Court* nedz *ORAC* secinājumus, nedz šo pēdējo lēmumu [37].

103. Ar 2008. gada 8. decembrī paziņotu vēstuli *M.* tika informēts par *Minister for Justice, Equality and Law Reform* lēmumu noraidīt viņa patvēruma pieteikumu un attiecībā pret viņu pieņemt izraidīšanas rīkojumu. Paziņojumam bija pievienots atzinums, kurā [*M.*] tika informēts par to, ka viņš var lūgt, pirmkārt, statusu, ko piešķir alternatīvā aizsardzība, un, otrkārt, pagaidu atļauju uzturēties valstī. Šim nolūkam minētajai vēstulei bija pievienota informācija par alternatīvo aizsardzību, kā arī veidlapa, kas

35 — Saskaņā ar minētā likuma 13. panta 4. punkta a) apakšpunktu šis ziņojums ir jāpaziņo pieteikuma iesniedzējam.

36 — Tā notiek arī gadījumā, ja tostarp pieteikums ir acīmredzami nepamatots vai pieteikuma iesniedzējs ir maldinājis iestādes, iesniedzot nepatiesu informāciju (transponēts Direktīvas 2005/85 23. panta 4. punkts).

37 — No Īrijas sniegtajiem apsvērumiem izriet, ka pieteikuma iesniedzējs, attiecībā uz kuru *ORAC* un/vai *Refugee Appeals Tribunal* pieņem negatīvu ieteikumu, var to pārsūdzēt *Higt Court* atbilstoši 2000. gada Likuma par nelegālo imigrāciju un cilvēktirdzniecību (*Illegal Immigrants (Trafficking) Act 2000*) 5. panta 1. punkta h) un i) apakšpunktam.

ļauj iesniegt pieteikumu. Pieteikuma iesniedzējs bez personiskajiem datiem bija aicināts iesniegt visus papildu dokumentus un detalizēti izklāstīt iemeslus, kas īpaši attiecas uz apstākļiem, kuri minēti alternatīvās aizsardzības pieteikuma atbalstam, tostarp precizējot būtisko kaitējumu, kas tam draudētu, ja tas atgrieztos savā izcelsmes valstī.

104. Līdz ar to *M.* 2008. gada 31. decembrī iesniedza alternatīvās aizsardzības pieteikumu, kas 2009. gada 15. jūlijā un 2010. gada 6. augustā tika papildināts ar dokumentiem, kuri bija paredzēti viņa pieteikuma pamatojumam. Šis pēdējais tika skatīts atbilstoši 2006. gada Noteikumu 4. un 5. pantam, ar kuriem transponēts Direktīvas 2004/83 4. pants. Tādējādi atbilstoši 2006. gada Noteikumu 5. noteikumam kompetentajai valsts iestādei bija pienākums ņemt vērā visus atbilstīgos faktus, kas attiecas uz izcelsmes valsti lēmuma pieņemšanas laikā, tostarp tās normatīvos aktus un šo aktu piemērošanu, pieteikuma iesniedzēja liecības un iesniegtos dokumentus, tostarp informāciju par to, ka viņš ir ticis vai varētu tikt vajāts, vai varētu ciest būtisku kaitējumu, kā arī pieteikuma iesniedzēja individuālo situāciju un personiskos apstākļus, tostarp tādus faktorus kā viņa priekšteči, dzimums, vecums un darbības, kuras viņš veicis pirms izbraukšanas no izcelsmes valsts un kuras var izraisīt vajāšanas vai būtisku kaitējumu gadījumā, ja viņš atgrieztos.

105. 2010. gada 24. septembrī *Minister for Justice, Equality and Law Reform* noraidīja alternatīvās aizsardzības pieteikumu, uzskatot, ka saistībā ar to, ka ir nopietnas šaubas par pieteikuma iesniedzēja apgalvojumu ticamību, nav iespējams pierādīt, ka viņam draudētu risks ciest būtisku kaitējumu, ja tas atgrieztos savā izcelsmes valstī. Šis noraidošais lēmums tika izsniegts *M.* 2010. gada 30. septembrī.

106. Tikko minētais faktu izklāsts, pēc manām domām, ļauj secināt, ka *M.* varēja darīt zināmus visus faktus un apstākļus, kas, pēc viņa domām, pamato starptautisko aizsardzību, vai nu tā attiektos uz patvēruma tiesībām, vai uz alternatīvo aizsardzību. Turklāt var prezumēt, ka viņš zināja, ar kādām sastāvdaļām kompetentā valsts iestāde gatavojas vērtēt šī pieteikuma pamatojumu, jo viņa patvēruma pieteikuma izskatīšanas laikā *ORAC* to bija vairākkārt uzklausījis, viņš arī varēja ņemt vērā *ORAC* minētos iemeslus negatīva ieteikuma pieņemšanai *Refugee Appeals Tribunal* celtās prasības izskatīšanas laikā. Visbeidzot viņš saņēma paziņojumu par iemesliem, ar kuriem pamatots *Minister for Justice, Equality and Law Reform* noraidošais lēmums.

107. Otrkārt, *M.* izsaka pārmetumu, ka kompetentā valsts iestāde pamatojusi savu vērtējumu ar 2010. gadā publicētiem dokumentiem, tostarp Amerikas Savienoto Valstu Valsts departamenta ziņojumu par situāciju Ruandā, kaut gan ieinteresētā persona savukārt iesniegusi tādu pašu ziņojumu, kas datēts ar 2008. gadu, kā arī 2010. gada 6. augusta vēstulē atjauninātu papildu informāciju par Ruandas tiesu sistēmu.

108. Nav iespējams pārmest kompetentajai valsts iestādei, ka tā vērtējusi attiecīgā pieteikuma pamatotību, balstoties uz pašu precīzāko un aktuālāko informāciju par vispārējo situāciju Ruandā.

109. Saskaņā ar Direktīvas 2004/83 4. panta 3. punkta a) apakšpunktu dalībvalstis starptautiskās aizsardzības pieteikumus vērtē individuāli par katru pieteikuma iesniedzēju, ņemot vērā "vis[us] būtisk[os] fakt[us], kas attiecas uz izcelsmes valsti *laikā, kad tiek pieņemts lēmums par pieteikumu* [38]". Turklāt, piemērojot Direktīvas 2005/85 8. panta 2. punktu – normu, kura nenoliedzami nav piemērojama apspriežamajā procedūrā, iestāde, kas atbildīga par pieteikuma izskatīšanu, to izskata pienācīgi un taisnīgi un šajā ziņā rūpējas par to, lai "tiek iegūta precīza un aktualizēta informācija no dažādiem avotiem [..] par vispārējo situāciju patvēruma meklētāj[a] izcelsmes [valstī]".

38 — Mans izcēlums.

110. Līdz ar to, kā *High Court* norādījusi savā iepriekš minētajā spriedumā lietā *Ahmed* pret *Minister for Justice, Equality and Law Reform*, pieteikuma iesniedzējam ir jārēķinās ar to, ka iestāde, kas atbildīga par pieteikuma izskatīšanu, savu pienākumu veic, pārliecinoties, ka viņa rīcībā ir pilnībā atjaunināta informācija.

111. Tagad ir jāatbild uz jautājumu, vai 2010. gada ziņojums varēja būtiski ietekmēt kompetentās valsts iestādes lēmumu. Ja tā būtu, tad es uzskatu, ka tiktāl, ciktāl runa bija par būtisku sastāvdaļu, ieinteresētajai personai bija jādod iespēja iesniegt savus apsvērumus šajā ziņā. Tomēr šķiet, ka šajā lietā, ņemot vērā lietas materiālus, tā nebija. Pirmkārt, iesniedzējtiesa norāda, ka nebija nozīmīgas izmaiņas Ruandas vispārējā un drošības situācijā laikposmā no 2007. līdz 2010. gadam. Otrkārt, tā norāda, ka attiecībā uz pieteikuma iesniedzēja personisko situāciju un tostarp ticamības trūkumu, ko tam būtībā pārmet, 2008. gada un 2010. gada ziņojumu atšķirībām nav lielas nozīmes. Līdz ar to šķiet, ka informācija, ar kuru pamatojās *Minister for Justice, Equality and Law Reform*, tikai apstiprināja secinājumus, kas jau bija veikti patvēruma pieteikuma izskatīšanas procedūrā.

112. Treškārt, *M.* apgalvo, ka viņš nezināja, kurā brīdī tiks lemts par viņa alternatīvās aizsardzības pieteikumu, turklāt viņš kritizēja procedūras ilgumu.

113. No lietas materiāliem izriet, ka *M.* iesniegtā patvēruma pieteikuma izskatīšanas procedūra ilga sešus ar pusi mēnešus, bet procedūra attiecībā uz viņa alternatīvās aizsardzības pieteikumu – divdesmit vienu mēnesi. Ieinteresētās personas situācija tādējādi tika noteikta procedūrā, kas ilga mazliet vairāk nekā divus gadus un trīs mēnešus.

114. Šis ilgums šķiet acīmredzami nesamērīgs. Lai gan Īrijā uz alternatīvās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu neattiecas Direktīvas 2005/85 23. panta 2. punktā minētie procesuālie noteikumi – kuros paredzēts, ka dalībvalstis nodrošina, ka alternatīvās aizsardzības pieteikuma izskatīšanas procedūra tiek pabeigta *cik ātri vien iespējams* un, *ja lēmumu nevar pieņemt sešu mēnešu laikā*, ka konkrētais meklētājs tiek informēts par aizkavēšanos vai saņem informāciju par termiņu, – tomēr kompetentajai valsts iestādei, pieņemot lēmumu, kas ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā, ir jāgarantē ieinteresētās personas tiesības uz labu pārvaldību, kas ir vispārējs Savienības tiesību princips.

115. Alternatīvās aizsardzības pieteikumi, tāpat kā patvēruma pieteikumi, tādējādi ir jāizskata rūpīgi, ievērojot saprātīgu termiņu, jo procedūras ātra izskatīšana sekmē ne tikai pieteikuma iesniedzēja tiesisko drošību, bet arī viņa integrāciju.

116. Līdz ar to iesniedzējtiesai būs jāvērtē, cik lielā mērā šīs procedūras relatīvi lielais ilgums varēja ietekmēt tiesības un garantijas, kas *M.* bija piešķirtas viņa alternatīvās aizsardzības pieteikuma izskatīšanas procedūrā.

II – Secinājumi

117. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, iesaku Tiesai šādi atbildēt *High Court*:

Pienākums sadarboties, kas minēts Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvas 2004/83/EK par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu 4. panta 1. punktā, lasot to kopā ar Padomes 2005. gada 1. decembra Direktīvā 2005/85/EK par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu, paredzētajiem noteikumiem un procesuālajām garantijām, ir jāinterpretē tādējādi, ka tad, ja kompetentā valsts iestāde gatavojas noraidīt alternatīvās aizsardzības pieteikumu, kas iesniegts pēc patvēruma pieteikuma noraidīšanas, tai nav pienākuma pirms sava lēmuma pieņemšanas paziņot sastāvdaļas, ar kurām tā gatavojas šo lēmumu pamatot, un saņemt pieteikuma iesniedzēja apsvērumus šajā ziņā.

Saskaņā ar Direktīvas 2004/83 3. pantu un Direktīvas 2005/85 5. pantu dalībvalstis var ieviest vai saglabāt izdevīgākus procedūru standartus, nodrošinot vai atņemot bēgļa statusu, ja vien šie standarti atbilst minētajām direktīvām.